

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

12. května 2022 *

„Řízení o předběžné otázce – Soudní spolupráce v občanských věcech – Příslušnost, rozhodné právo, uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností – Určení rozhodného práva – Haagský protokol o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti – Článek 3 – Místo obvyklého pobytu oprávněného – Okamžik určení místa obvyklého pobytu – Protiprávní zadržení dítěte“

Ve věci C-644/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sądu Okręgowego w Poznaniu (Krajský soud v Poznani, Polsko) ze dne 10. listopadu 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 26. listopadu 2020, v řízení

W. J.

proti

L. J. a J. J., právně zastoupeným A. P.,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení C. Lycourgos, předseda senátu, S. Rodin a J.-C. Bonichot, L. S. Rossi (zpravodajka) a O. Spineanu-Matei, soudci,

generální advokát: A. M. Collins,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,
- za francouzskou vládu A. Daniel a A.-L. Desjonquères, jako zmocněnkyněmi,
- za Evropskou komisi D. Milanowska, M. Wilderspinem a W. Wilsem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: polština.

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 3 Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti, který byl jménem Evropského společenství schválen rozhodnutím Rady 2009/941/ES ze dne 30. listopadu 2009 (Úř. věst. 2009, L 331, s. 17) (dále jen „Haagský protokol“).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi W. J. na jedné straně a jeho dvěma nezletilými dětmi L. J. a J. J., právně zastoupenými jejich matkou A. P., na straně druhé ve věci zaplacení výživného pánem W. J.

Právní rámec

Haagská úmluva z roku 1980

- 3 Článek 12 první a druhý pododstavec Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, uzavřené v Haagu dne 25. října 1980 (dále jen „Haagská úmluva z roku 1980“), uvádí:
„Jestliže dítě bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo podle článku 3 a v den [podání návrhu na] zahájení řízení před soudním nebo správním orgánem smluvního státu, v němž dítě je, uplynulo období kratší jednoho roku ode dne protiprávního přemístění nebo zadržení, nařídí příslušný orgán bezodkladné navrácení dítěte.

Neprokáže-li se, že dítě se sžilo se svým novým prostředím, soudní nebo správní orgán nařídí navrácení dítěte, i když řízení začalo po uplynutí období jednoho roku uvedeného v předcházejícím odstavci.“
- 4 Článek 13 Haagské úmluvy z roku 1980 stanoví:
„Bez ohledu na ustanovení předcházejícího článku není soudní nebo správní orgán dožádaného státu povinen nařídít navrácení dítěte, jestliže osoba, instituce nebo jiný orgán, který nesouhlasí s jeho navrácením, prokáže, že:

a) osoba, instituce nebo jiný orgán, který měl pečovat o osobu dítěte, ve skutečnosti nevykonával právo péče o dítě v době přemístění nebo zadržení nebo souhlasil či později se smířil s přemístěním nebo zadržením, nebo

b) je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmě nebo je jinak dostal do nenesitelné situace.

Soudní nebo správní orgán může také odmítnout nařídít návrat dítěte, zjistí-li se, že dítě nesouhlasí s návratem a dosáhlo věku a stupně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet k jeho stanoviskům.

Při hodnocení okolností uvedených v tomto článku soudní a správní orgány musí přihlédnout k informacím týkajícím se sociálního postavení dítěte poskytnutým ústředním orgánem nebo jiným příslušným orgánem [státu] obvyklého bydliště dítěte.“

Unijní právo

Narižení (ES) č. 4/2009

- 5 Článek 5 nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (Úř. věst. 2009, L 7, s. 1), nadepsaný „Příslušnost založená na účasti odpůrce na řízení“, uvádí:

„Není-li soud jednoho členského státu příslušný již podle jiných ustanovení tohoto nařízení, stane se příslušným, jestliže se odpůrce řízení před tímto soudem účastní. To neplatí, pokud se odpůrce účastní proto, aby namítal nepříslušnost soudu.“

- 6 Článek 15 tohoto nařízení stanoví:

„Právo rozhodné pro otázky vyživovacích povinností se v členských státech, které jsou vázány Haagským protokolem [...], určuje v souladu s uvedeným protokolem.“

Rozhodnutí 2009/941/ES

- 7 Body 3 a 11 odůvodnění rozhodnutí Rady 2009/941/ES ze dne 30. listopadu 2009 o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím (Úř. věst. 2009, L 331, s. 17), uvádějí:

„(3) [Haagský protokol] významným způsobem přispívá k zajištění větší právní jistoty a předvídatelnosti pro oprávněné a povinné z výživného. Uplatňování jednotných pravidel pro určení rozhodného práva umožní volný pohyb rozhodnutí o vyživovacích povinnostech v rámci Společenství bez jakékoli formy kontroly v členském státě, v němž se podává návrh na výkon.“

[...]

(11) V souladu s články 1 a 2 Protokolu o postavení Spojeného království a Irska [s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva], připojeného ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o založení Evropského společenství, se Spojené království [Velké Británie a Severního Irska] neúčastní přijímání tohoto rozhodnutí a toto rozhodnutí pro ně není závazné ani použitelné.“

Haagský protokol

- 8 Článek 1 odst. 1 Haagského protokolu stanoví:

„Tento protokol stanoví rozhodné právo ve věcech vyživovacích povinností, jež vyplývají z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství, včetně vyživovací povinnosti k dítěti bez ohledu na rodinný stav rodičů.“

- 9 Článek 2 tohoto protokolu, nadepsaný „Univerzální použitelnost“, uvádí:
„Tento protokol se použije i v případě, je-li rozhodným právem právo jiného než smluvního státu.“
- 10 Článek 3 uvedeného protokolu, nadepsaný „Obecné pravidlo pro rozhodné právo“, uvádí:
„1. Vyživovací povinnosti se řídí právem státu, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu, nestanoví-li tento protokol jinak.
2. V případě změny místa obvyklého pobytu oprávněného se použije právo státu, v němž má oprávněný nové místo obvyklého pobytu, a to od okamžiku takové změny.“
- 11 Článek 4 Haagského protokolu, nadepsaný „Zvláštní pravidla ve prospěch určitých oprávněných“, stanoví:
„1. Následující ustanovení se použijí, jedná-li se o vyživovací povinnosti:
a) rodičů ke svým dětem;
[...]
2. Pokud oprávněný nemůže získat výživné od povinného na základě práva uvedeného v článku 3, použije se právo státu, v němž má sídlo soud.
[...]
4. Pokud oprávněný nemůže získat výživné od povinného na základě práva uvedeného v článku 3 a v odstavcích 2 a 3 tohoto článku, použije se právo státu jejich společné státní příslušnosti, pokud tuto společnou státní příslušnost mají.“
- Narizení (ES) č. 2201/2003*
- 12 Článek 1 odst. 3 písm. e) nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 209), uvádí, že toto nařízení se nevztahuje na vyživovací povinnosti.
- 13 Oddíl 2, nadepsaný „Rodičovská zodpovědnost“, kapitoly II tohoto nařízení, nadepsané „Příslušnost“, obsahuje články 8 až 15.
- 14 Článek 8 uvedeného nařízení, nadepsaný „Obecná příslušnost“, uvádí:
„1. Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.
2. Odstavec 1 platí s výhradou článků 9, 10 a 12.“

15 Článek 10 nařízení č. 2201/2003 uvádí:

„V případech neoprávněného odebrání [protiprávního přemístění] nebo zadržení dítěte jsou soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, příslušné do doby, kdy dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě, a

a) každá osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě dá souhlas k odebrání [přemístění] nebo zadržení,

nebo

b) dítě mělo bydliště v jiném členském státě po dobu nejméně jednoho roku poté, co se osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě dozvěděla nebo se měla dozvědět místo, kde se dítě nachází, dítě si ve svém novém prostředí zvyklo a byla splněna nejméně jedna z těchto podmínek:

i) do jednoho roku poté, kdy se nositel práva péče o dítě dozvěděl nebo se měl dozvědět místo pobytu dítěte, nebyla podána žádost o navrácení dítěte u příslušných orgánů členského státu, kam bylo dítě odebráno [přemístěno] nebo kde je zadržováno;

ii) žádost o navrácení dítěte podaná nositelem práva péče o dítě byla vzata zpět a ve lhůtě stanovené v bodě i) nebyla podána nová žádost;

iii) věc projednávaná u soudu v členském státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, byla uzavřena podle čl. 11 odst. 7;

iv) soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným odebráním [protiprávním přemístěním] nebo zadržením, vydaly rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

16 Polským státním příslušníkům A. P. a W. J., kteří pobývali a pracovali ve Spojeném království přinejmenším od roku 2012, se ve Spojeném království narodili L. J. v červnu 2015 a J. J. v květnu 2017. Obě děti mají polskou a britskou státní příslušnost.

17 Na podzim roku 2017 A. P. a její dcera L. J. odcestovaly do Polska, kde pobývaly až do 7. října 2017 z důvodu uplynutí doby platnosti průkazu totožnosti A. P. Během tohoto pobytu A. P. informovala W. J. o svém záměru prodloužit dobu svého pobytu v Polsku, s čímž posledně uvedený souhlasil. A. P. se dne 7. října 2017 vrátila do Spojeného království, odkud na druhý den odcestovala i se svým synem J. J. O několik dní později A. P. informovala W. J. o svém záměru zůstat trvale v Polsku s L. J. a J. J. (dále jen „dětí“), s čímž W. J. nesouhlasil.

18 Z informací poskytnutých předkládajícím soudem vyplývá, že v dubnu 2019 děti bydlely s A. P., jakož i s jejich prarodiči, strýcem a rovněž nezletilou sestřenicí v jedné polské obci, že L. J. navštěvovala mateřskou školu, zatímco o J. J. se starala A. P. a J. J. byl z důvodu svého zdravotního stavu vyžadujícího opakovanou hospitalizaci rovněž v péči zdravotnických zařízení. Předkládající soud rovněž uvádí, že A. P. pobírala v Polsku dávky sociální pomoci z titulu péče o své děti.

19 W. J. podal na základě Haagské úmluvy z roku 1980 k ústřednímu orgánu Spojeného království žádost o navrácení dětí.

- 20 Dne 3. ledna 2018 byla žádost předána příslušnému Sądu Rejonowemu (okresní soud, Polsko), který tuto žádost usnesením ze dne 26. února 2018 zamítl.
- 21 Dne 7. listopadu 2018 podaly děti, zastoupené A. P., k Sądu Rejonowemu w Pile (Okresní soud v Piře, Polsko) žádost o zaplacení měsíčního výživného proti W. J., který vstoupil do sporu a nevznesl námitku nepřislušnosti.
- 22 Rozsudkem ze dne 11. dubna 2019 uvedený soud uložil W. J. povinnost platit každému dítěti měsíční výživné od 7. listopadu 2018 na základě polského práva.
- 23 W. J. podal odvolání proti usnesení ze dne 26. února 2018, které je citováno v bodě 20 tohoto rozsudku, a proti rozsudku ze dne 11. dubna 2019, který je citován v předchozím bodě tohoto rozsudku.
- 24 Usnesením ze dne 24. května 2019 příslušný Sąd Okręgowy (krajský soud, Polsko), k němuž bylo podáno odvolání proti usnesení ze dne 26. února 2018, uložil A. P., aby děti předala panu W. J. nejpozději dne 26. června 2019 z důvodu, že děti byly v Polsku zadržovány protiprávně, že bezprostředně před tímto zadržením měly místo obvyklého pobytu ve Spojeném království a neexistovalo vážné nebezpečí, že je jejich návrat do tohoto státu vystaví fyzickému nebo psychickému nebezpečí nebo je jinak dostane do nesnesitelné situace ve smyslu čl. 13 odst. 1 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980.
- 25 W. J. na podporu odvolání, které proti rozsudku ze dne 11. dubna 2019, uvedenému v bodě 22 tohoto rozsudku, podal k předkládajícímu soudu Sądu Okręgowemu w Poznaniu (Krajský soud v Poznani, Polsko), uplatnil důvod vycházející z nesprávného posouzení skutkového stavu, jelikož nebylo zohledněno usnesení ze dne 24. května 2019, které je zmíněno v předchozím bodě tohoto rozsudku a které A. P. ukládá povinnost předat děti jejich otci nejpozději dne 26. června 2019, v důsledku čehož je podle W. J. neodůvodněné uložit mu vyživovací povinnost.
- 26 Předkládající soud v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na prvním místě uvádí, že dané usnesení ze dne 24. května 2019 je pravomocné a jeho výkon má za následek návrat dětí do Spojeného království, neboť místo obvyklého pobytu W. J. se stále nachází na území tohoto státu. A. P. však děti nepředala W. J. ve stanovené lhůtě a pátrání po nich nepřineslo do data podání předkládacího rozhodnutí žádné výsledky.
- 27 Předkládající soud na druhém místě zdůrazňuje, že polské soudy jsou příslušné podle článku 5 nařízení č. 4/2009, což W. J., který nevznesl námitku nepřislušnosti, nezpochybňuje.
- 28 Na třetím místě předkládající soud upřesňuje, že mu přísluší určit právo rozhodné pro dotčenou vyživovací povinnost.
- 29 Předkládající soud v tomto ohledu zdůrazňuje, že polské právo, na jehož základě Sąd Rejonowy w Pile (Okresní soud v Piře) vydal svůj rozsudek, může být použito pouze v případě, že by děti navzdory jejich protiprávnímu zadržení v Polsku a soudnímu rozhodnutí nařizujícímu jejich návrat do Spojeného království získaly po jejich příjezdu v roce 2017 obvyklý pobyt v Polsku, což by odůvodňovalo určení rozhodného práva podle čl. 3 odst. 2 Haagského protokolu, přičemž ostatní hraniční určovatele určující polské právo jsou podle předkládacího soudu vyloučeny.

- 30 Předkládající soud se i přesto táže, zda toto ustanovení nemá být vykládáno s ohledem na článek 10 nařízení č. 2201/2003, který v zásadě brání tomu, aby soudní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti byla přenesena do členského státu, ve kterém by dítě mělo nové obvyklé bydliště, v případě protiprávního přemístění nebo zadržení tohoto dítěte v tomto členském státě.
- 31 Pokud by se přitom mělo vycházet z toho, že děti nemohou získat nové obvyklé bydliště ve státě, kde jsou protiprávně zadrženy, právem rozhodným pro vyživovací povinnost dotčenou v původním řízení by na základě čl. 3 odst. 1 Haagského protokolu bylo právo Spojeného království jakožto právo státu, ve kterém by děti měly i nadále obvyklé bydliště.
- 32 Předkládající soud nicméně poznamenává, že nařízení č. 4/2009 ani Haagský protokol neobsahují na rozdíl od nařízení č. 2201/2003 zvláštní pravidla pro vztahy mezi obvyklým bydlištěm na jedné straně a soudní příslušností ve věcech vyživovacích povinností a právem rozhodným v této oblasti na straně druhé, pokud je oprávněným z výživného dítě protiprávně zadržené v členském státě. Na základě tohoto konstatování lze podle jeho názoru dospět k závěru, že podle čl. 3 odst. 2 Haagského protokolu nemá protiprávní zadržení dítěte na území členského státu žádný vliv na získání obvyklého bydliště tímto dítětem v tomto členském státě, takže právo uvedeného členského státu se může jakožto právo nového obvyklého bydliště stát rozhodným pro vyživovací povinnost od okamžiku takové změny bydliště.
- 33 Za těchto okolností se Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský soud v Poznani) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 3 odst. 1 a 2 Haagského protokolu [...] vykládán v tom smyslu, že oprávněný [z výživného], kterým je dítě, může získat nové místo obvyklého pobytu ve státě, v němž byl protiprávně zadržen, jestliže soud nařídil navrácení oprávněného do státu, v němž měl místo obvyklého pobytu bezprostředně před protiprávním zadržením?“

K řízení před Soudním dvorem

- 34 Dopisem ze dne 4. listopadu 2021, došlým Soudnímu dvoru dne 19. listopadu 2021, předkládající soud informoval Soudní dvůr, že Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Nejvyšší soud, kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné, Polsko), k němuž Rzecznik Praw Dziecka (Veřejný ochránce práv dětí, Polsko) podal mimořádný opravný prostředek (*skarga nadzwyczajna*) proti usnesení ze dne 24. května 2019, které je uvedeno v bodě 24 tohoto rozsudku, usnesením ze dne 6. října 2021 dané usnesení částečně zrušil. Z toho podle předkládajícího soudu plyne, že rozhodnutí, kterým byl dne 24. května 2019 nařízen návrat dětí do Spojeného království, již není použitelné.
- 35 Dne 23. listopadu 2021 předseda čtvrtého senátu Soudního dvora rozhodl, že tento dopis bude oznámen účastníkům původního řízení a zúčastněným ve smyslu článku 23 statutu Soudního dvora Evropské unie, kteří byli vyzváni, aby do 15. prosince 2021 předložili případná vyjádření.
- 36 Na tuto výzvu zareagovala pouze Evropská komise, která uvedla, že nepředloží doplňující vyjádření k vyjádřením předloženým Soudnímu dvoru stran předběžné otázky.
- 37 Novým dopisem ze dne 20. prosince 2021, došlým Soudnímu dvoru dne 31. prosince 2021, předkládající soud s ohledem na rozsudek ze dne 16. listopadu 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a další (C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931), informoval Soudní

dvůr, že člen soudního kolegia, které podalo projednávanou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, byl v rámci procesu delegace polským ministrem spravedlnosti jmenován do funkce soudce předkládajícího soudu na dobu neurčitou. Předkládající soud v tomto dopise rovněž připomněl, že řízení o mimořádném opravném prostředku, uvedené v bodě 34 tohoto rozsudku, je předmětem žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce projednávané Soudním dvorem ve věci C-720/21.

- 38 Dne 11. ledna 2022 předseda čtvrtého senátu Soudního dvora rozhodl, že tento nový dopis předkládajícího soudu bude oznámen účastníkům původního řízení a zúčastněným ve smyslu článku 23 statutu Soudního dvora Evropské unie, kteří byli vyzváni, aby do 31. ledna 2022 předložili případná vyjádření.
- 39 L. J. a J. J., polská vláda a Komise na tuto výzvu odpověděli.
- 40 L. J. a J. J., právně zastoupení A. P., se ve svých vyjádřeních v podstatě domáhali toho, aby byl Veřejný ochránce práv dětí vyzván k „zaujetí stanoviska“ v projednávané věci, a tvrdili, že pokud na řízení o mimořádném opravném prostředku musí být nahlíženo tak, že je stíženo vadou, neměli by nést případné důsledky.
- 41 Polská vláda tvrdí, že informace sdělené předkládajícím soudem v daném novém dopise jsou irelevantní jak pro posouzení přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, tak pro přezkum této otázky.
- 42 Komise uvedla, že nepředloží vyjádření, a zdůraznila, že předkládající soud neupřesnil, v jakém rozsahu je nezbytné zohlednit skutečnost, že ministr spravedlnosti delegoval soudce tvořícího soudní kolegium, které podalo projednávanou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, případné důsledky této delegace zejména na nezávislost tohoto soudního kolegia a vliv rozsudku ze dne 16. listopadu 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a další (C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931), na projednávanou věc. Komise mimoto tvrdila, že předkládající soud neposkytl informace umožňující rozhodnout o otázce, zda delegace dotyčného soudce k uvedenému soudu představuje porušení jeho nezávislosti.
- 43 Dne 4. února 2022 předseda čtvrtého senátu Soudního dvora na návrh soudkyně zpravodajky a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodl, že se zamítá žádost L. J. a J. J. o to, aby byl Veřejný ochránce práv dětí vyzván k „zaujetí stanoviska“ v projednávané věci, jelikož není účastníkem původního řízení a vyhovění takové žádosti ve velmi pokročilé fázi řízení by mohlo vést k významným průtahům v tomto řízení, a tudíž k důsledkům, které jsou v rozporu s požadavkem řádného výkonu spravedlnosti.

K přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 44 Na prvním místě je třeba uvést, že předkládající soud v dopise ze dne 20. prosince 2021, který je uveden v bodě 37 tohoto rozsudku, informoval Soudní dvůr, že člen soudního kolegia, které podalo projednávanou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, byl polským ministrem spravedlnosti delegován do funkce soudce předkládajícího soudu na dobu neurčitou. Jak Komise poznamenala, předkládající soud neupřesňuje, jaké by podle jeho názoru byly důsledky takové situace zejména stran nezávislosti uvedeného soudu. Vzhledem k tomu, že předkládající soud

zdůraznil uvedenou situaci, se nicméně jeví, že má patrně pochybnosti o vlastním postavení „soudu“ ve smyslu článku 267 SFEU, které je podmínkou přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

- 45 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury platí, že při posuzování toho, zda je dotčený předkládající orgán svou povahou „soudem“ ve smyslu článku 267 SFEU, což je otázka, která je upravena výlučně unijním právem, a tedy při posuzování toho, zda je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce přípustná, přihlíží Soudní dvůr k souboru faktorů, jako je to, zda je daný orgán zřízen zákonem, zda se jedná o stálý orgán, zda má obligatorní jurisdikci, zda má řízení před ním kontradiktorní povahu, zda aplikuje právní předpisy a zda je nezávislý (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. července 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, bod 43, a rozsudek ze dne 29. března 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, bod 66).
- 46 Nezávislost soudců členských států má pro unijní právní řád zásadní význam z několika důvodů. Tato nezávislost je konkrétně klíčová pro řádné fungování systému soudní spolupráce, kterou ztělesňuje mechanismus řízení o předběžné otázce stanovený v článku 267 SFEU, v tom smyslu, že tento mechanismus může být aktivován pouze orgánem, který je pověřen aplikací unijního práva a splňuje mimo jiné toto kritérium nezávislosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. července 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, bod 45 a citovaná judikatura).
- 47 Záruky nezávislosti a nestrannosti vyžadují na základě unijního práva existenci pravidel, zejména pokud jde o složení orgánu, jmenování, funkční období, jakož i důvody pro zdržení se hlasování, vyloučení pro podjatost a odvolání jeho členů, která umožní rozptýlit jakékoli legitimní pochybnosti jednotlivců o neovlivnitelnosti uvedeného orgánu ve vztahu k vnějším skutečnostem a jeho neutralitě ve vztahu k vzájemně se střetávajícím zájmům (rozsudek ze dne 9. července 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, bod 52, a rozsudek ze dne 16. listopadu 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a další, C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931, body 67 a 71).
- 48 V projednávaném případě není pochyb o tom, že Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský soud v Poznani) patří jako takový mezi polské obecné soudy.
- 49 Pokud přitom žádost o rozhodnutí o předběžné otázce vydal vnitrostátní soud, je třeba vycházet z domněnky, že tento soud splňuje požadavky připomenuté v bodě 45 tohoto rozsudku bez ohledu na jeho konkrétní složení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 29. března 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, bod 69).
- 50 Tato domněnka se však uplatní pouze pro účely posouzení přípustnosti žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce podaných na základě článku 267 SFEU. Nelze z toho tedy dovodit, že podmínky jmenování soudců, kteří tvoří předkládající soud, nutně umožňují splnit záruky přístupu k nezávislému a nestrannému soudu, který byl předem zřízen zákonem, ve smyslu čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU a článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 29. března 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, bod 74).
- 51 Tato domněnka může být mimoto vyvrácena, pokud by konečné soudní rozhodnutí vydané vnitrostátním nebo mezinárodním soudem vedlo k závěru, že soudce nebo soudci, kteří jsou předkládajícím soudem, nejsou nezávislým a nestranným soudem předem zřízeným zákonem ve smyslu čl. 19 odst. 1 druhého pododstavce SEU, vykládaného ve světle čl. 47 druhého pododstavce Listiny základních práv. Totéž by platilo i tehdy, kdy by kromě osobní situace soudce nebo soudců, kteří formálně předložili žádost podle článku 267 SFEU, existovaly jiné

skutečnosti, které by měly mít na fungování předkládajícího soudu, k němuž tito soudci náleží, dopad, a měly tím přispívat k ohrožení nezávislosti a nestrannosti uvedeného soudu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 29. března 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, body 72 a 75).

- 52 V projednávaném případě předkládající soud nepředložil žádný konkrétní a přesný důkaz, který by za podmínek připomenutých v předchozím bodě tohoto rozsudku umožnil vyvrátit domněnku, že projednávanou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podal subjekt, který splňuje požadavky připomenuté v bodě 45 tohoto rozsudku.
- 53 Na druhém místě je třeba poznamenat, že předkládající soud v dopise ze dne 4. listopadu 2021, uvedeném v bodě 34 tohoto rozsudku, informoval Soudní dvůr, že usnesení ze dne 24. května 2019, kterým bylo A. P. uloženo vrátit děti panu W. J. nejpozději 26. června 2019, pozbylo účinnosti, neboť Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Nejvyšší soud, kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné) vyhověl mimořádnému oprávněnému prostředku, který Veřejný ochránce práv dětí podal proti tomuto usnesení.
- 54 I když je pravda, že předběžná otázka položená předkládajícím soudem vychází především z důsledků, které je třeba pro výklad článku 3 Haagského protokolu dovodit ze zjištění, které bylo uskutečněno v usnesení ze dne 24. května 2019 a podle kterého byly děti W. J. a A. P. protiprávně A. P. zadrženy v Polsku a mají být předány panu W. J., který pobývá ve Spojeném království, nelze však z rozhodnutí Sądu Najwyższego, Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Nejvyšší soud, kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné) dovodit, že taková otázka již není relevantní pro posouzení sporu v původním řízení.
- 55 S ohledem na vysvětlení poskytnutá předkládajícím soudem totiž není jisté, že na základě takového rozhodnutí Sądu Najwyższego, Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Nejvyšší soud, kolegium pro mimořádnou kontrolu a věci veřejné) musí být na usnesení ze dne 24. května 2019, kterým bylo uloženo předání dětí panu W. J., nahlíženo tak, že nikdy nevyvolávalo účinky v polském právním řádu, takže domněnka relevance, která se vztahuje na otázku položenou předkládajícím soudem, není vyvrácena.
- 56 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je proto přípustná.

K předběžné otázce

- 57 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda článek 3 Haagského protokolu musí být vykládán v tom smyslu, že za účelem určení práva rozhodného pro pohledávku výživného nezletilého dítěte, které bylo jedním z rodičů přemístěno na území členského státu, okolnost, že soud tohoto členského státu nařídil v rámci jiného řízení navrácení tohoto dítěte do státu, kde mělo místo obvyklého pobytu se svými rodiči bezprostředně před přemístěním, postačuje k tomu, aby uvedené dítě nemohlo získat místo obvyklého pobytu na území tohoto členského státu.
- 58 Na úvod je třeba připomenout, že vzhledem k tomu, že Haagský protokol byl rozhodnutím 2009/941 schválen Radou Evropské unie, má Soudní dvůr pravomoc vykládat jeho ustanovení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. září 2018, Mölk, C-214/17, EU:C:2018:744, bod 23 a citovaná judikatura). Navíc okolnost, že Spojené království, na jehož území W. J. pobývá, není

uvedeným protokolem vázáno, nemá vliv na projednávanou věc, neboť Haagský protokol se podle svého článku 2 použije i v případě, je-li rozhodným právem právo jiného než smluvního státu.

- 59 Článek 3 odst. 1 Haagského protokolu stanoví, že právem rozhodným pro vyživovací povinnosti je právo státu, v němž má oprávněný z výživného místo obvyklého pobytu, nestanoví-li tento protokol jinak. Tento článek v odstavci 2 uvádí, že v případě změny místa obvyklého pobytu oprávněného z výživného se použije právo státu, v němž má oprávněný nové místo obvyklého pobytu, a to od okamžiku takové změny.
- 60 Předkládající soud si klade otázku, zda je pro účely určení práva rozhodného pro pohledávku výživného možné zohlednit změnu místa obvyklého pobytu podle čl. 3 odst. 2 Haagského protokolu v případě, kdy je oprávněný z výživného protiprávně zadržen na území státu, kde se fyzicky nachází. Konkrétně se předkládající soud v podstatě táže, zda protiprávní zadržení tohoto oprávněného na území členského státu může narušit stabilitu jeho pobytu jakožto kritérium pro určení místa jeho obvyklého pobytu.
- 61 Položená otázka tedy vyžaduje výklad pojmu „místo obvyklého pobytu“ oprávněného z výživného ve smyslu článku 3 Haagského protokolu, jakož i ověření, že protiprávní povaha zadržení tohoto oprávněného na území členského státu nebrání přesunu místa jeho obvyklého pobytu na území tohoto státu.
- 62 Na prvním místě, pokud jde o pojem „místo obvyklého pobytu“ oprávněného z výživného, je třeba uvést, že Haagský protokol tento pojem nedefinuje ani výslovně neodkazuje na právo smluvních stran za účelem vymezení jeho smyslu a dosahu. Z požadavků jednotného uplatňování unijního práva i zásady rovnosti za takových okolností vyplývá, že smysl a dosah tohoto pojmu musí být zpravidla vykládány autonomním a jednotným způsobem, který zohledňuje kontext ustanovení a cíle sledované dotčenou právní úpravou [obdobně viz rozsudek ze dne 13. října 2016, Mikołajczyk, C-294/15, EU:C:2016:772, bod 44, a rozsudek ze dne 25. listopadu 2021, IB (Obvyklé bydliště manžela – Rozvod), C-289/20, EU:C:2021:955, bod 39)].
- 63 V tomto ohledu je třeba nejprve konstatovat, že použití přídavného jména „obvyklý“ umožňuje dovodit, že pobyt musí vykazovat dostatečný stupeň stability, s vyloučením dočasné nebo příležitostné přítomnosti. Toto konstatování je podpořeno úvahou, která je obsažena v bodě 42 důvodové zprávy k Haagskému protokolu vyhotovené A. Bonomim (text přijatý na dvacátém prvním zasedání Haagské konference o mezinárodním právu soukromém) a podle které kritérium „obvyklého“ pobytu předpokládá určitou stabilitu, což znamená, že „[p]ouhý přechodný pobyt nepostačuje k určení práva rozhodného pro vyživovací povinnost“.
- 64 Dále je třeba zdůraznit, že článek 3 Haagského protokolu odráží systém pravidel pro hraniční určovatele, na kterém spočívá tento protokol a jehož cílem je zaručit předvídatelnost rozhodného práva tím, že zajistí, že určené právo nepostrádá dostatečnou vazbu s dotčenou rodinnou situací, přičemž se jeví, že právo místa obvyklého pobytu oprávněného z výživného je v zásadě právem, které má nejužší vazbu s jeho situací a je nejvhodnější k řešení konkrétních problémů, s nimiž se osoba oprávněná k výživnému může potýkat (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. června 2018, KP, C-83/17, EU:C:2018:408, body 41 až 43, a rozsudek ze dne 20. září 2018, Mölk, C-214/17, EU:C:2018:744, bod 28).
- 65 Je třeba poznamenat, jak je uvedeno v bodě 37 zprávy zmíněné v bodě 63 tohoto rozsudku, že hlavní výhoda této vazby spočívá v určení existence a výše vyživovací povinnosti se zřetelem k „právním a faktickým podmínkám sociálního prostředí země, v níž oprávněný žije a vykonává

podstatnou část svých činností“. Vzhledem k tomu, že – jak je zdůrazněno v témže bodě této zprávy – oprávněný z výživného bude používat své výživné k uspokojení životních potřeb, je třeba „posoudit konkrétní problém, který vyvstává ve vztahu ke konkrétní společnosti, a sice společnosti, ve které oprávněný žije a bude žít“.

- 66 Lze se tedy důvodně domnívat, že s ohledem na tento cíl je místem obvyklého pobytu oprávněného z výživného místo, kde se fakticky nachází středobod jeho života, a to s přihlédnutím k jeho rodinnému a sociálnímu prostředí. To platí tím spíše, pokud je tímto oprávněným malé dítě, protože podle čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv je nutné náležitě zohlednit nejvlastnější zájem tohoto dítěte, který zejména vyžaduje, aby bylo zajištěno, jak v podstatě zdůraznila polská vláda, že má dostatečné prostředky s ohledem na rodinné a sociální prostředí, ve kterém má žít.
- 67 Vzhledem k tomu, že – jak vyplývá z předchozího bodu – úkol určit v konkrétním případě, zda má oprávněný z výživného obvyklé bydliště v jednom státě nebo státě jiném, představuje posouzení skutkového stavu, vnitrostátnímu soudu, kterému byla věc předložena, přísluší určit místo, kde se nachází obvyklé bydliště dotyčného, na základě všech konkrétních skutkových okolností jednotlivého případu (obdobně viz zejména rozsudek ze dne 2. dubna 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 42, a rozsudek ze dne 28. června 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, bod 40).
- 68 Na druhém místě je třeba uvést, že Haagský protokol nestanoví žádné omezení ve vztahu k čl. 3 odst. 2, který stanoví vazbu na právo státu, v němž má oprávněný z výživného nové místo obvyklého pobytu, od okamžiku změny místa obvyklého pobytu, a to ani když soudní rozhodnutí vyžadovalo předání nezletilého oprávněného z výživného jednomu z jeho rodičů pobývajícimu v jiném státě.
- 69 Ostatně pravidlo obsažené v tomto ustanovení umožňuje zachovat vazbu oprávněného z výživného k místu, kde má konkrétně žít (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. června 2018, KP, C-83/17, EU:C:2018:408, bod 43), a je-li tudíž tento oprávněný nezletilou osobou, plně zohlednit nejvlastnější zájem tohoto dítěte, jelikož umožňuje soudu, jemuž byla věc předložena, určit prostředky, které toto dítě potřebuje, a zohlednit přitom v co nejvyšší míře rodinné a sociální prostředí, ve kterém se má obvykle pohybovat.
- 70 Z toho plyne, že mít za to, že existence soudního rozhodnutí členského státu, kterým je konstatována protiprávnost přemístění nebo zadržení nezletilého dítěte a nařízeno předání tohoto dítěte jednomu z jeho rodičů pobývajícimu v jiném státě, v zásadě brání závěru, že uvedené dítě má pro účely určení práva rozhodného pro jeho pohledávku výživného místo obvyklého pobytu na území tohoto členského státu, by bylo v rozporu s cílem čl. 3 odst. 2 Haagského protokolu, jakož i se zohledněním nejvlastnějšího zájmu dítěte.
- 71 Při absenci příslušné úpravy neexistuje v tomto ohledu žádný důvod pro to, aby byl článek 3 Haagského protokolu vykládán ve světle nebo na základě ustanovení článku 10 nařízení č. 2201/2003, která v zásadě neutralizují přenesení soudní příslušnosti v oblasti rodičovské zodpovědnosti do členského státu, kde by dítě mělo nové obvyklé bydliště po jeho protiprávním přemístění nebo zadržení, ve prospěch členského státu, kde dítě mělo obvyklé bydliště před tímto přemístěním nebo zadržením.

- 72 Soudní dvůr ostatně rozhodl, že zvláštní příslušnost stanovená v článku 10 nařízení č. 2201/2003 je pravidlem, jež musí být předmětem striktního výkladu, a neumožňuje tedy výklad, který jde nad rámec případů výslovně upravených v tomto nařízení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. března 2021, MCP, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, body 45 a 47 a citovaná judikatura).
- 73 Z toho plyne, že pro účely určení rozhodného práva na základě článku 3 Haagského protokolu může být vnitrostátní soud, kterému byla věc předložena, pouze v kontextu posouzení všech okolností projednávané věci za účelem určení, zda skutečně došlo ke změně místa obvyklého pobytu dítěte, které je oprávněným z výživného, veden při náležitém zohlednění nejvlastnějšího zájmu tohoto dítěte k zohlednění případné protiprávní povahy přemístění nebo zadržení uvedeného dítěte společně s ostatními skutečnostmi, které mohou prokázat nebo vyvrátit, že přítomnost tohoto dítěte ve státě, kam bylo přemístěno, vykazuje dostatečnou míru stability s ohledem na jeho rodinné a sociální prostředí.
- 74 Pokud je k soudu členského státu podána – stejně jako ve věci v původním řízení – žádost o úhradu pohledávky výživného za období následující po přemístění oprávněného z výživného do tohoto členského státu, je třeba mít v tomto ohledu za to, že okamžikem, ze kterého musí uvedený soud konkrétně vycházet při posuzování místa, kde se nachází obvyklé bydliště tohoto oprávněného, za účelem určení práva rozhodného pro dotyčné vyživovací povinnosti, je v zásadě okamžik, ke kterému je třeba rozhodnout o žádosti o výživné, jak ostatně tvrdila Komise ve svém písemném vyjádření. Takový výklad totiž umožňuje v souladu s cílem čl. 3 odst. 2 Haagského protokolu zachovat vazbu mezi oprávněným z výživného a místem, kde mu pohledávka výživného, na kterou má nárok, musí umožnit uspokojit jeho potřeby.
- 75 V projednávaném případě je třeba zaprvé uvést, že rozhodnutí Sądu Rejonowego w Pile (Okresní soud v Pile) přiznat na základě polského práva dětem pohledávku výživného, bylo vydáno dne 11. dubna 2019, tedy v okamžiku, kdy děti pobývaly se svou matkou v její rodině v Polsku již více než 17 měsíců a kdy příslušný Sąd Rejonowy (okresní soud), k němuž W. J. podal žádost o navrácení dětí, tuto žádost zamítl.
- 76 Sądu Rejonowemu w Pile (Okresní soud v Pile) nelze tedy vytýkat, že při přijetí rozsudku ze dne 11. dubna 2019 nezohlednil usnesení ze dne 24. května 2019, uvedené v bodě 24 tohoto rozsudku, kterým bylo nařízeno navrácení dětí do Spojeného království.
- 77 Zadruhé vzhledem k tomu, že předkládající soud je příslušný ke zcela novému posouzení skutkového stavu ve vztahu k posouzení uskutečněnému Sądem Rejonowym w Pile (Okresní soud v Pile), bude muset za účelem určení práva rozhodného pro požadovanou pohledávku výživného ověřit, zda s ohledem na všechny existující okolnosti charakterizující situaci dětí a na jejich rodinné a sociální prostředí má jejich přítomnost v členském státě, kam byli přemístěni, stálou povahu.
- 78 S ohledem na výše uvedené je třeba na položenou otázku odpovědět, že článek 3 Haagského protokolu musí být vykládán v tom smyslu, že za účelem určení práva rozhodného pro pohledávku výživného nezletilého dítěte, které bylo jedním z jeho rodičů přemístěno na území členského státu, okolnost, že soud tohoto členského státu nařídil v rámci jiného řízení navrácení tohoto dítěte do státu, kde mělo místo obvyklého pobytu se svými rodiči bezprostředně před přemístěním, nepostačuje k tomu, aby uvedené dítě nemohlo získat místo obvyklého pobytu na území tohoto členského státu.

K nákladům řízení

- 79 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 3 Haagského protokolu ze dne 23. listopadu 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti, který byl jménem Evropského společenství schválen rozhodnutím Rady 2009/941/ES ze dne 30. listopadu 2009, musí být vykládán v tom smyslu, že za účelem určení práva rozhodného pro pohledávku výživného nezletilého dítěte, které bylo jedním z jeho rodičů přemístěno na území členského státu, okolnost, že soud tohoto členského státu nařídil v rámci jiného řízení navrácení tohoto dítěte do státu, kde mělo místo obvyklého pobytu se svými rodiči bezprostředně před přemístěním, nepostačuje k tomu, aby uvedené dítě nemohlo získat místo obvyklého pobytu na území tohoto členského státu.

Podpisy.